

MATRIKA KOMENTARA ZAINTERESIRANIH STRANA

Zainteresirana strana	Komentar	PRETHODNI ODGOVORI Odgovor Izrađivača SUO	Prijedlog proširenog/novog odgovora
(1)	(2)	(3)	(4)
<p>Udruženje Aarhus centar BiH</p>	<p>U Prilogu 12, Izrađivač SUO prosto nije pružio adekvatne odgovore na naše komentare. Primjeru radi, naš komentar i primjedbu 1. (a koju ponavljamo): Na str. 15. Studije se navodi sljedeće: "[u skladu sa Prostornim planom Zeničko-dobojskog kantona 2009.-2029, na rijeci Bosni, na području grada Zenica i općine Žepče, planirano je 10 hidroelektrana. Na području grada Zenica, uzvodno od planirane HE Kovanići, redom su planirane sljedeće HE: Vranduk, Zenica I, Zenica II, Zenica III i Janjici. Na području općine Žepče, nizvodno od planirane HE Kovanići, redom su planirane sljedeće HE: Begov Han, Želeće, Žepče i Dubravica. Lokacije planiranih hidroenergetskih objekata na rijeci Bosni nalaze se u Prilogu 2. Za neke hidroelektrane već je izrađena investiciono tehnička dokumentacija i proveden je postupak procjene utjecaja na okoliš pri Federalnom ministarstvu okoliša i turizma." Dok se na str. 29. navodi i sljedeće: "Prema planskoj dokumentaciji, planirana je izgradnja hidroelektrana Vranduk, Janjici i Kovanići na rijeci Bosni, te više malih hidroelektrana." -Medutim, u nastavku Studije se ne navode projekcije kumulativnog utjecaja ovih projekata jedan na drugi u odnosu na vodotok rijeke Bosne. Drugim riječima, koji će biti utjecaj na rijeku Bosnu kada se svi ovi hidroenergetski objekti izgrade? A, pored navedenih hidroenergetskih objekata, ponovo ističemo da su upućena (prije dvije godine) i dva zahtjeva za prethodnu procjenu utjecaja na okoliš za MHE "Jubinići" i MHE "Podlugovi" na rijeci Bosni u općini Ilijaš (u blizini Sarajeva). Ovo Udruženje nema informaciju da li su ovi zahtjevi odbaceni. Medutim, investitor na str. 93. navodi da: "Obzirom da su donesene izmjene Zakona o električnoj energiji FBiH (Službene novine FBiH" br. 66/13, 94/15, 54/19, 1/22, 61/22) kojima se obustavlja izdavanje energetske dozvola za male hidroelektrane (do i uključivo 10 MW), to se projekti izgradnje MHE "Jubinići" i MHE "Podlugovi" na rijeci Bosni u općini Ilijaš, prema važećoj legislativi, ne mogu ni realizovati jer su obje HE instalisane snage ispod 10 MW." Istina je da se ovi projekti ne bi trebali realizirati. Ali sve ovisi da li je investitor imao većishodovanu koncesiju u datom momentu kada je stupio na snagu ovaj Zakon. Vjerovatno je da jeste, jer su zahtjevi upućeni malo prije donošenja navedenog Zakona, gdje se ni jedan zakon ne može retroaktivno primjenjivati. Dalje, ako investitor nije</p>	<p>Konsultant je razmotrio konstataciju zainteresirane strane. Studija je dopunjena u poglavlju 4.14. Predmet projekta je Studija utjecaja na okoliš za izgradnju Hidroelektrane Kovanići na rijeci Bosni koja izrađena po tačkama sadržaja u skladu sa Pravilnikom o sadržaju studije utjecaja na okoliš ("Službene novine Federacije BiH", broji: 63/21) i Rješenju o obimu i sadržaju Studije utjecaja na okoliš Federalnog ministarstva okoliša i turizma, broj UPI 05/1-19-4-24/22, od 07.04.2023. godine. U Studiji su navedene aktivnosti koje su planirane prostorno-planskom dokumentacijom. Prostorno-planska dokumentacija se radi prema Uredbi o jedinstvenoj metodologiji za izradu planskih dokumenata. (Službene novine Federacije BiH", broj 63/04, 50/07 i 84/10), a ova Uredba u članu 13. propisuje izradu Strateške studije. Utjecaj svih planiranih objekata na vodnom sliku rijeke Bosne treba biti razmatran i procijenjen u fazi izrade Strateške procjene utjecaja na okoliš. U postupku strateške procjene izrađuje se Strateška studija. Strateškom studijom određuju se, opisuju i procjenjuju očekivani znatni efekti na okoliš koje može izazvati provođenje strategije, plana ili programa i općije zaštite okoliša koji uzimaju u obzir ciljeve i obim te strategije, plana ili programa. Strateška procjena obavezno se provodi za strategije, planove i programe u sljedećim oblastima: prostornog planiranja ili upotrebe zemljišta, poljoprivrede, šumarstva, ribarstva, lovstva, energetike, industrije, saobraćaja, upravljanja otpadom, upravljanja vodama, telekomunikacija, turizma, očuvanja prirodnih staništa biljnog i životinjskog svijeta, kojima se</p>	<p>Postupak donošenja prostorno planskog dokumenta podrazumijeva rano uključivanje javnosti u planiranje korištenja prostora. U okviru SUO kumulativne utjecaje nije bilo moguće sagledati, jer planirane hidroelektrane nisu sagrađene niti su za njih izdate dozvole (Itračka A 1.6. Da li projekat ima kumulativni uticaj sa već postojećim I/IIi odobrenim projektima? Ukoliko DA, opisati na koji način.), i u Obrascu zahtjeva za prethodnu procjenu (Prilog III Uredbe o projektima za koje je obavezna procjena utjecaja na okoliš i projektna za koje se odlučuje o potrebi procjene utjecaja na okoliš ("Službene novine Federacije BiH", broji: 51/21, 33/22 i 104/22)). Znači, navedeni planirani objekti hidroelektrana nisu odobreni. Na osnovu prethodno navedenog, nerearno je očekivati od Investitora da finansira izradu analize mogućih utjecaja planiranih projekata koji nemaju dozvole, osim što su planirane prostornim planom. Strategija razvoja energetskog sektora tek treba da se izradi. Donošenje Prostornog plana i Strategije razvoja energetskog sektora mora pratiti Strateška studija utjecaja na okoliš. Iako je novi Zakon o zaštiti okoliša stupio na snagu 2021. godine još uvijek nije donesen podzakonski akt o strateškoj procjeni, niš se ista provodi u Federaciji Bosne i Hercegovine, odnosno nije transportirana tzv. SEA Direktiva/protokol iako je ista ratificirana od strane BiH 2017. godine. Strateška studija utjecaja na okoliš koja se obavezno izrađuje za sektor energije (planiranje budućih energetskih objekata), ima svrhu ranog informisanja javnosti o planiranju prostora i daje mogućnost pronalazjenja alternatvni rješenja. Ocjenu i postupak Strateške studije provodi nadležni organ izvršne vlasti, a ne investitor. Dakle, na ova pitanja nije moguće dati gřešenje kroz pojedinačni projekat, odnosno konkretno kroz ocjenu utjecaja na okoliš za projekat HE Kovanići. Investitor ne može u konkretnom slučaju provesti navedenu proceduru.</p>

<p>uputio zahtjev za prethodnu procjenu prije stupanja na snagu ovog Zakona, opet, prema navedenim odredbama ovog Zakona (tj. Zakona o električnoj Energiji FBiH iz 2022. i noviji iz 2023. "Službene novine FBiH br. 60/23) investitor ima tri godine da ishoduje ostale dozvole, od dana stupanja na snagu Zakona. Iz tog razloga su i dalje trenutno aktualne određene MHE poput MHE "Obarnica" na rijeci na Lašvi, o čemu je FMOIT upoznat. Ista sudbina će biti za MHE "Ljubinici" i MHE "Podlugovi". Prema tome evidentno je: da se ne radi na adekvatnoj procjeni kumulativnog uticaja od strane investitora za HE "Kovanići" a koji će imati snažan pritisak na rijeku Bosnu, u kombinaciji sa ostalim HE i MHE. Zakon o zaštiti okoliša FBiH je jasan da projekti koji se grade moraju biti projektovani Na način da utiču što manje na okoliš, gdje se posebna pažnja skreće na kumulativne efekte. To znači da se udružen-kumulativan uticaj ovih hidroenergetskih objekata mora razmotriti i u smislu Zakona o vodama ("Sl. novine FBiH" br. 70/06), te Pravilnika o ekološko prihvatljivom protoku (EPP), ("Sl. novine FBiH" br. 4/13, 56/16,62/19 i 63/22).</p>	<p>uspostavlja okvir za odobravanje budućih razvojnih projekata</p> <p>Strateška studija je obavezna u fazi pripreme prostorno-planske dokumentacije uključujući prostorno plansku dokumentaciju za područje ZDK i kantona Sarajeva kao i ostala područja na teritoriji FBiH. Predmet konkretno ovog projekta nije Strateška studija, već Studija procjene uticaja na okoliš izgradnje HE Kovanići. Uticaj malih srednjih i velikih hidroelektrana koje nisu izgrađene na rijeci Bosni nije mogao biti razmatran jer nije predmet ove SUC.</p> <p>Konsultant nije ovlašten da daje podatke i informacije o statusu drugih projekata u FBiH, te da tumaći Zakona o električnoj energiji FBiH.</p>	
<ul style="list-style-type: none"> • Dobili smo sljedeći odgovor nakon citiranja zakonskih okvira o načinu izrade Strateške procjene uticaja na okoliš „<i>Konsultant nije ovlašten da daje podatke i informacije o <u>čertuđu drugih projekata u FBiH, te da tumaći Zakona o električnoj energiji FBiH.</u></i>“ <p>Drugim riječima, konsultant nije ovlašten tumaći Zakon o el.energiji FBiH, ali je pri tome u istom odgovoru izdvojio vrijeme da dokaze ovom Udruženju da je ekspert u tumačenju zakonskih okvira koji se tiču načina Strateške procjene uticaja na okoliš, s obzirom na odgovor koji su ponudili, a prema kojem kumulativan uticaj postojećih i budućih, planiranih hidroenergetskih postrojenja je nebitan faktor za konsultanta, te time i podnosioca zahtjeva za izgradnju HE „Kovanići“. Za ovo Udruženje je ovaj stav neprihvatljiv, a svakako je i izvan zakonskih okvira sa aspekta održivog očuvanja vodenih površina, okoliša i biodiverziteta.</p>	<p>Federalno ministarstvo okoliša i turizma FBiH je kroz usklađivanje pravnog okvira u oblasti zaštite okoliša sa pravnim stečevinom Evropske unije osigurao primjenu Aarhustske konvencije ("Službeni glasnik BiH", broj: 8/09).</p> <p>U okviru zakonske procedure procjene uticaja na okoliš u skladu sa Zakonom o zaštiti okoliša („Službene novine Federacije</p>	<p>Po pitanju uključivanja javnosti i zainteresiranih strana u predmetnom postupku procjene uticaja na okoliš Federalno ministarstvo okoliša i turizma je postupilo u skladu sa svom relevantnom zakonskom regulativom.</p> <p>Federalno ministarstvo okoliša i turizma je dana 21.05.2024. godine na svojoj web stranici postavilo obavijest o održavanju Javne rasprave, također je uputio obavijest pisanim putem o održavanju Javne rasprave zainteresiranim subjektima:</p> <p>- Grad ZENICA</p>
<p>Na naš komentar i primjedbu 2. (a koju ponavljamo):</p> <p>„Na str. 93. i 94. konsultant je ostavio odgovor na ranije upućen komentar i primjedbu ovog Udruga u vezi komentarisanja prethodne procjene, gdje je Udruga izjavo isticalo nužnost adekvatnog informisanja javnosti i to naročito one javnosti koji će biti predmet ekspofracije. Naime, nužno je bilo da budu pojedinačno obaviješteni da je bio postupak prethodne procjene uticaja na okoliš, a da je sada u toku i ocjena Studije, sve u skladu sa članom 6. st. 2.</p>		

	<p>Konvencija o pristupu informacijama, učešću javnosti u odlučivanju i pristupu pravdi u pitanjima okoliša (u daljem tekstu: Aarhuska konvencija, "Službeni glasnik BiH MU broj: 8/08").</p> <p>-kao odgovor, konsultant je naveo da: "(d)ana 30.06.2022. godine konsultant je održao sastanak sa predsjednikom MZ Kovančić jedni vlasnik koji će biti pod utjecajem izgradnje HE "Kovančić" Ako jeste, onda se može reći da je proces informisanja zainteresovane javnosti bio adekvatan. Ali ako nije jedini vlasnik, onda proces informisanja o ovom i prethodnom postupku, te proces uključivanja javnosti nije bio adekvatan. Naime, predstavnica ovog Udruženja je prisustvovala javnoj raspravi tokom mjeseca juna, na kojoj je bila predstavljena Studija. Na javnoj raspravi se nije moglo primijetiti da je bilo dovoljno prisutnih mještana, što znači da nisu adekvatno informisani o ovom procesu, s obzirom da je malo vjerovatno da ih ne interesuje projekat koji će direktno uticati na njihovu nepokretnu imovinu."</p> <ul style="list-style-type: none"> A nakon citiranja načina implementacije Aarhuske konvencije, za što se opet konsultant potrudio pokazati da istu poznaje (iako se pri tome ne želi upoznat sa odredbama Zakona o el.energiji FBiH), dobili smo kratak odgovor u formi deklaracije da se ista ispoštovala, iako smo već ukazali na to da faktički nije. Nemati dovoljan broj uključenih zainteresovanih lica je indikator da lica nisu dovoljno uključena. Tako da ovo Udruženje nije upoznato sa praksom da se samo putem jednostavne deklaracije, odnosno izjave nečega, zaista to može i realizovati, odnosno dokazati u stvarnosti. Pa sam zapisnik održane javne rasprave je dokaz koliko je lica, naročito mještana zaista uključeno u ovaj proces: desetak mještana, a čije primjedbe i komentari također nisu uvaženi niti je Studija unaprijedena tj. zaista dopunjena u skladu sa istim. 	<p>BiH" broj 15/21) i Uredbom o projektima za koje je obavezna procjena utjecaja na okoliš i projektima za koje se odlučuje o potrebi procjene utjecaja na okoliš ("Službene novine Federacije BiH", broj: 51/21, 33/22 i 104/22), za predmetni projekat osigurano je rano sudjelovanje javnosti kroz postupak stavljanja Zahtjeva za prethodnu procjenu utjecaja na okoliš za Projekat izgradnje HE Kovančić, na rijeci Bosni, 25 km nizvodno od grada Zenica na javni uvid, kao i predmetne Studije, organiziranjem javnog uvida i javne rasprave u skladu sa Članovima 75, 76, 77. Zakona o zaštiti okoliša („Službene novine Federacije BiH", broj 15/21). Pred togga, konsultant je održao konsultativni sastanak sa predsjednikom mjesne zajednice Kovančić dana 30.06.2022. godine. Konsultativni sastanak je bio najavljen mjesec dana ranije i preko MZ su upućeni pozivi svom lokalnom stanovništvu i zainteresiranoj javnosti, međutim na sastanak je došao samo predsjednik mjesne zajednice.</p> <p>Po pitanju uključivanja javnosti i zainteresiranih strana u predmetnom postupku procjene utjecaja na okoliš postupilo se u skladu sa svom relevantnom zakonskom regulativom i u skladu sa Članom 6. Stavom 2. Aarhuske konvencije, („Službeni glasnik BiH", broj: 8/08") što u ovom slučaju jeste adekvatan proces uključivanja javnosti.</p>	<ul style="list-style-type: none"> - OPĆINA ŽEPČE - Ministarstvo za prostorno uređenje, promet i komunikacije i zaštitu okoline Zeničko – Dobrojskog Kantona - Agencija za vodno područje rijeke Save - Federalno ministarstvo poljoprivrede, vodoprivrede i šumarstva - Aarhus Centar Sarajevo <p>Putem obavijesti upućena je molba Gradu Zenica, te Općini Žepče da putem nadležnih Službi, a u skladu sa svojim nadležnostima, o navedenim aktivnostima obavijeste mjesne zajednice koje gravitiraju predmetnom području na kojem se planira realizacija projekta radi informiranja i uključivanja stanovnika sa područja grada Zenice i općine Žepče, kao i sve ostale zainteresirane subjekte, nevladine organizacije (NVO) koje se bave pitanjem zaštite okoliša i cjelokupne javnosti u postupak donošenje odluka.</p> <p>Stručni tim, oformljen od strane Investitora, u par navrata, direktno je, u svrhu što boljeg i šireg informisanaj lokalne zajednice, obišao Kovanice i sa predstavnicima Kovančić obavio sastanke o načinu informiranja stanovnika istog. Pripremljeni su Pozivi za učešće na javnoj raspravi koji su zalijepljeni na oglasne ploče. Također, su obavijesti sastanci i u mjesnoj područnoj Osnovnoj školi Camil Štarić, Kovančić. Na sastancima je obrazloženo predmet i cilj javne rasprava i šta je namjera Investitora vezano za konkretni Projekat. Prosvjetni radnik, koji radi u područnoj školi, izrazio je svoje zadovoljstvo namjerom za realizaciju Projekata, ističući da bi se učenicima pored učenja o obnovljivim izvorima energije mogli sutra osvjedočiti kroz konkretan primjer- izgrađena HE.</p> <p>Investitor je Oglas o održavanju planirane javne rasprave, a u skladu sa Zakonom o zaštiti okoliša, i koordinacijom sa voditeljem postupka ispred FMOIT-a , objavio u dnevnim novinama „Avaz" i „Oslobođenje", dana 21.05.20204. godine. Na isti dan FMOIT je objavio Oglas na svojoj web stranici.</p> <p>Održana je javna rasprava dana 07.06. 2024. godine, u prostorijama područne Osnovne škole Camil Štarić, Kovančić, ulica Kovančić broj: 44, Grad Zenica, na kojoj su svi prisutni mogli dati svoje komentare i sugestije.</p> <p>Budući da je gđin Alihodžić Amir – iz MZ Topčić Polje - na postavljena pitanja tražio odgovore pisanim putem, odgovori koje je pripremila konzultantska kuća su mu poslani putem e-maila, čiji prijem je potvrđen.</p> <p>Svim zainteresiranim stranama koje su dostavile sugestije i komentare na Studiju utjecaja na okoliš je pismenim putem poslana obavijest da se dopunjena SUO i odgovori na predmetne komentare</p>
--	--	--	--

	<p>Nadalje, na naš komentar i primjedbu 3. (a koju ponavljamo): Na str. 94. konsultant je ostavio odgovor na ranije upućen komentar i primjedbu ovog Udruženja u vezi komentarsanja prethodne procjene, gdje je Udruženje isticalo problematiku pribavljanja podataka o prosječnom protoku. Kao odgovor, konsultant je naveo da je: "u poglavlju 3.4.2. ove Studije dat pregled karakterističnih protocja na vodotoku Bosna i njenim pritokama do profila HE Kovanici:"</p> <p>Uvidom u navedeno poglavlje, na str. 62. i 63. Studije, navodi se sljedeće: "(Za analizu režima oštećenja u sliivu rijeke Bosne do profila HE Kovanici, u osnovi su poslužili raspoloživi hidrološki podaci, dobiveni sa onih vodomjernih stanica na kojim postoji raspoloživa hidrološka statistička obrada, za odgovarajući niz osmatranja. Na onim vodotocima na kojima ne postoje sistematska osmatranja u dužem vremenskom periodu, i za koje ne postoji hidrološka obrada, definiranje karakterističnih protocja izvršeno je uporedbom metodom, korištenjem raspoloživih vodomjernih stanica koje su statistički obrađene u rečom, ošlom ili uporednom sliivu ... Iz prethodne tabele može se vidjeti da prosječan koeficijent oštećenja u sliivu r. Bosne sa pritokama iznosi $J = 0,019$".</p> <p>To znači, a kako se i navodi u Studiji, prosječan koeficijent oštećenja u sliivu r. Bosne sa pritokama iznosi $J = 0,019$", a koji je dobiven uporednom analizom korištenjem raspoloživih vodomjernih stanica koje su statistički obrađene u istom, sličnom ili susjednom sliivu. U smislu odredbi Zakona o zaštiti okoliša FBiH i Zakona o vodama FBiH, usporedna analiza ne pruža indiciju adekvatnosti pouzdate projekcije, a koja će omogućiti među ostalog, parametar vodozahvata, odnosno okviru koliko vode će se moći uzeti za potrebe HE "Kovanici." Svaki vodozahvat, neizbježno će imati uticaj na okoliš. Te upravo odredbe Zakona o zaštiti okoliša FBiH primoravaju investitore da koriste najbolje raspoložive tehnologije, te da budu precizni prilikom projektovanja i izgradnje objekata koji će imati uticaj na okoliš. Prema Studiji za HE Kovanici nemamo preciznu informaciju o prosječnom protoku. To</p>		<p>navedeni komentar zainteresirane strane u smislu vlastite interpretacije zakonskih odredaba nije stručno mišljenje i isto narodiito nema veze sa projektima izgradnje hidroelektrana. Uporedna metoda nema veze ni sa kakvim zakonom u državi BiH već je to prihvata svjetska metoda u hidrologiji.</p> <p>Tokom izrade projekatne dokumentacije sve hidrološke podloge će biti posebno proverene. Za ovaj nivo, napisano u Studiji je sasvim dovoljno.</p> <p>Širi prostor silva gornje i srednje Bosne sa naznačenim lokacijama svih vodomjernih stanica prikazan je na narednoj slici. Sa ilustracije se nedvosmisleno može konstatovati da je za definisanje karakteristika hidrološkog režima na profilu HE Kovanici potrebno koristiti podatke osmatranja neposredno uzvodne 31,3 km udaljene VS Raspočlje. VS Raspočlje na rijeci Bosni je imala bolji kvalitet osmotrenih podataka i kraće prekide u radu od VS Zavidovići. VS Raspočlje je detaljno izučavana i analizirana, jer može da kontroliše režim i bilans voda u razmatranoj zoni projekta.</p> <p>Na raspolaganju su i podaci sa vodomjernih stanica duž r. Bosne, od najuzvodnije VS Reljevo do najizvodnije VS Maglaj. Sve ove stanice su u nadležnosti HMZ BiH i imaju duga periodiska osmatranja.</p> <p>U tekstu je priložena karta na kojoj su naznačene vodomjerne stanice na rijeci Bosni. I tabela sa Osnovnim podacima o vodomjernim stanicama na tretiranom potezu silva rijeke Bosne sa podacima preuzetim iz Hidrološke studije površinskih voda Bosne i Hercegovine – silv rijeke Bosne – 2011.g.</p> <p>Nakon toga je dat spisak dokumentacije u kojoj je Referentna VS Raspočlje bila predmet obrade gdje su nabrojani samo najvažniji akti. Vidljivo je da je referentna stanica analizirana podrobno na visokom stručnom nivou od više relevantnih firmi i institucija i to za dugi vremenski periodu obrane i to od 1926. do 2018.</p> <p>Ovdje je potrebno napomenuti da su hidrološke veličine i parametri u Studiji preuzeti iz projekatne dokumentacije u kojoj postoji hidrološka obrada stanice i profila pregradnog mjesta urađena od</p>
--	---	--	---

	<p>znači, da nemamo tačnu projekciju uticaja na vodotok rijeke Bosne izgradnjom HE "Kovanići".</p> <ul style="list-style-type: none"> • Na ovaj komentar dobili smo slijedeći odgovor: „(navedeni komentar zainteresirane strane u smislu vlastite interpretacije zakonskih odredaba nije stručno mišljenje i isto naročito nema veze sa projektna izgradnje hidroelektrana. Upporedna metoda nema veze ni sa kakvim zakonom u državi BiH već je to priznata svjetska metoda u hidrologiji. Takom izrade projektna dokumentacije sve hidrološke podloge će biti posebno provjerene. Za ovaj nivo, napisano u Studiji je sasvim dovoljno.“ <p>Ovaj odgovor je opći nonsens. Analogije radi, to bi bilo kao da se na operaciju uputi pacijent, bez da se ranije uradila analiza krvne slike i drugih zdravstvenih parametara, već da hirurđ kaže, da je to nebitno te da će se tokom operacije utvrđivati parametri izvođenja iste.</p>		<p>relevantne firme sa dugogodišnjim iskustvom na izradi ovakvih projekata (Energoinvest, Sarajevo). Idejni projekat, pa tako i hidrološka obrada odnosno hidrološke podloge koje se koriste za projektovanje, revidovan je i usvojen od strane nezavisne relevantne firme sa dugogodišnjim iskustvom na izradi vodoprivrednih objekata (Zavod za vodoprivredu Sarajevo) koji su za ovu reviziju angažovali priznate stručnjake iz svake pojedinačne oblasti i struke koja je obrađena u Idejnom projektu pa tako i za hidrologiju.</p> <p>Na strani 78 Studije govori se o vodnom režimu Sliva rijeke Bosne do profila HE Koanići i govori se o raspoloživim hidrološkim podacima na glavnom vodotoku Bosni i na pritokama. Rečenica koja je citirana u zaprimljenom aktu Aarhus-a iz Studije a glasi: „ Na onim vodotocima na kojima ne postoje sistematska osmatranja u dužem vremenskom periodu, i za koje ne postoji hidrološka obrada, definiranje karakterističnih protičaja izvršeno je usporednom metodom, korištenjem raspoloživih vodomjernih stanica koje su statistički obrađene u istom, sličnom ili susjednom slivu.“ Odnosi se na protoke na kojima nema mjerenja. Kasnije u tekstu su i navedene pritoke za koje se koristila hidrološki stručno i naučno priznate metode (matematičke, statističke i druge) za određivanje hidroloških veličina i parametara.</p> <p>Kada se govori o najbolje raspoložim tehnikama kod izgradnje hidroelektrana, nije jasno da li se komentara Udruženja „Aarhus centar“ referiše na član 100. Zakona o zaštiti okoliša („Službene novine Federacije BiH“ broj 15/21) kada navodi „Te upravo odredbe Zakona o zaštiti okoliša FBiH primoravaju investitore da koriste najbolje raspoložive tehnologije, te da budu precizni prilikom projektovanja i izgradnje objekata koji će imati uticaj na okoliš.“</p> <p>Naime, hidroenergetski objekti u skladu sa EU pravnom stečevinom sa kojom se usklađuju propisi zemalja EU, kao i European Bureau for Research on Industrial Transformation and Emissions https://aipodb.irc.ec.europa.eu/reference a li i zemalja potencijalnih kandidata za ulazak u EU, ne spadaju u postrojenja za koja se daju tehničke upute/BAT (NRT), odnosno ne podpadaju pod odredbe Pravilnika o donošenju najboljih raspoloživih tehnika kojima se postižu standardi kvaliteta okoliša („Službene novine Federacije BiH“, broj 92/07). Ovaj Pravilnik iako je donesen u skladu sa stariim zakonom, okvirno tretira ovu problematiku.</p> <p>Za hidroelektrane ne postoje posebna BREF i BAT dokumenta, odnosno NRT (najbolje raspoložive tehnike), ukoliko je je to cilj komentar.</p>
--	--	--	--

	<p>Na naš komentar i primjedbu 4. (a koju ponavljamo): Na str. 95, konsultant je ostavio odgovor na ranije upućen komentar i primjedbu ovog Udruženja u vezi komentarisanja prethodne procjene, gdje je Udruženje isticalo problematiku blizine HE "Kovanići" stambenim objektima. Kao odgovor, konsultant je naveo da: (1)okacija brane se nalazi 100-200 metara od najbližeg stambenog objekta. S obzirom na malu udaljenost, očekuju se utjecaji od povećanog nivoa buke u toku radova. Pretpostavlja se da će se građevinski radovi provoditi u dvije smjene, između 6,00 sati i 22,00 sati. Neće biti noćnog rada, posebno miniranja. Buka će se morati pratiti na ključnim lokacijama i ukoliko se pojave prekomjerno nivoi buke, biće potrebno poduzeti aktivnosti za njeno smanjenje, a posebno u slučaju pritužbi stanovništva. Stoga, utjecaji na stanovništvo je prepoznat te su date mjere za smanjenje negativnog utjecaja na stanovništvo u svim fazama projektnih aktivnosti."</p> <p>To znači, da je konsultant i investitor svjestan da se HE "Kovanići nalaze neposredno pored stambenih objekata i da će mještani biti pod snažnim utjecajem buke. Na str. 108. Studije, se navode projekcije jačine buke tokom izgradnje, ali se ne navodi projekcija i za vrijeme rada HE "Kovanići." Drugim riječima, nepoznat je nivo buke koji će biti prisutan tokom rada HE "Kovanići." Kako se i navodi na str. 108. Studije: "Utljecaj buke od preliva na najbliže receptore (stambeni objekti na udaljenosti od 100-200 m) se ne može <u>Buda žnati</u>" iz tog razloga je i član 20. Zakona o zaštiti okoliša ("Sl. novine FBiH", br. 15/2021) predviđeno da se zaštita od buke obezbijedi: "smanjivanjem) stvaranja emisija buke i vibracija, odnosno izvora koji stvaraju buku i vibracije, kao i smanjivanjem(m)</p>	<p>Naime, BAT za izgradnju hidroelektrana predstavlja kombinaciju ekološki prihvatljivih praksi, inovativnih tehnologija i socijalne odgovornosti.</p> <p>Uzimajući u obzir navedeno, Projektant je kod izrade idejnog projekta uzeo u obzir: minimalizaciju uticaja na ekosistem (brana i kanali su projektovani na način da se smanji negativan uticaj na migraciju riba ugradnjom riblje staze koja će omogućiti migraciju riba; upotreba lokalno dostupnih i ekološki prihvatljivih materijala u građevinskim radovima; primjena tehnologija koje smanjuju otpad i potrošnju resursa tokom gradnje; implementacija budućeg sistema za upravljanje koji optimizira rad hidroelektrane i smanjuje potrošnju energije; planirano je kontinuirano praćenje uticaja na okoliš i prilagođavanje operativnih procedura na osnovu rezultata; izvršit će se odabir turbina prema karakteristiskama protoka vode radi maksimiziranja efikasnosti; koristit će se digitalizacije i automatizacije za poboljšanje efikasnosti i sigurnosti rada HE.</p>
<p>Konsultant je uzeo u obzir konstataciju zainteresirane strane, u Studiji, u poglavlju 5.2 Plan provođenja mjera zaštite okoliša, Komponenta pod utjecajem Buke i vibracije, Faza izgradnje, u cilju ublažavanja povećanja nivoa buke uslijed građevinskih radova predložene su mjere organizirati izvođenje aktivnosti koje neminovno prati viši nivo buke u toku dana tj. od 6-22 h; miniranje (ukoliko je potrebno) izvoditi samo tokom dana; monitoring i promjena uobičajene prakse, plan upravljanja miniranjem; poštovati dozvoljeni nivo dnevne buke i noćne buke. U cilju ublažavanja pojava vibracija uslijed miniranja i kretanja teške opreme predložene su mjere: Mehaniizacija koja će se koristiti za gradnje, kao i oprema koja će se ugraditi u objekte HE, treba biti u skladu sa tehničkim standardima zaštite od buke i vibracija.</p> <p>U poglavlju 5.3 Program praćenja stanja okoliša, Komponenta Buke, u fazi izgradnje predloženo je praćenje nivo buke u dB(A) i Leq dB(A), od strane institucije koja je ovlaštena za praćenje buke, korištenjem standardne opreme, na lokacijama izvođenja radova u slučaju primijedene povećane razine buke ili pritužbi građana, radi utvrđivanja</p>	<p>U Dopuni Studije uticaja na okoliš na str 129. je navedeno sljedeće: 4.8 Utjecaj na buku i vibracije Utjecaj tokom gradnje Emisija buke i vibracija ima najveći utjecaj na lokalno stanovništvo te radnike prisutne na lokaciji. U kontaktnom prostoru djelovanje buke može uticati na pojavu psihičkog zamora uz smanjenje pažnje i osjećaj nelagodje. Građevinske aktivnosti će uzrokovati povećanje nivoa buke. Primarne aktivnosti koje će uzrokovati povećani nivo buke su saobraćaj kamiona i mehanizacije, buka od njihovog rada na gradilištu (posebno u području brane i strojarje) miniranje i betoniranje. Teška mehanizacija i transportna vozila, uključujući teška teretna vozila, koja će biti potrebna za izgradnju HE Kovanići, rezultirat će uvođenjem značajnog izvora buke koji će povećati postojeće razine buke. Tipične razine buke za vozila i mašine koji bi bili potrebni za izgradnju HE Kovanići prikazane su u Tabeli 52.</p> <p>Dva glavna zabrinjavajuća receptora su "ljudski receptor" koji uključuju radnike na gradilištu, lokalno stanovništvo i korisnike okolne infrastrukture, te "okolišni receptor" koji se odnose na osjetljivu faunu uzemljeniu povećanjem buke i vibracija. Glavni izvor vibracija će vjerovatno biti miniranje i kretanje teške opreme. Vibracije uzrokovane miniranjem i kretanjem teške opreme mogu oštetiti strukturu tla. ljudi ove vibracije ne percipiraju stoga ne očekuju se negativni utjecaji na stanovništvo dok utjecaj ovih vibracija na životinje može bit negativan.</p> <p>Lokacija brane se nalazi 100-200 metara od najbližeg stambenog objekta. S obzirom na malu udaljenost, očekuju se utjecaji od povećanog nivoa buke u periodu izvođenja radova. Građevinski radovi će se izvoditi u dvije smjene, između 6:00 i 22:00 sati. Neće biti noćnog rada, posebno miniranja. Buka će se morati pratiti na</p>	

opterećenja, odnosno **sprečavanje povećanja opterećenja bukom i vibracijama**!" Dok prema Zakonu o zaštiti od buke ("Sl. ugovine FBiH", br. 110112) "od izvora buke u zgradi i stacioniranih izvora izvan zgrada ne smije prelaziti više od 50 dBA." Inače, granicom buke koja može da izazove oštećenje sluha u medicini smatra se "buka od 85 decibela, a granica bola je između 120 i 130 decibela, što odgovara zvuku koji proizvodi mlažnjak udaljen oko 100 metara. U stankovima buka uglavnom iznosi 40-50 decibela, u kancelarijama do 65, dok u saobraćaju lako dostiže 85 decibela ... čak i srednji nivo buke od 85 decibela, kao što je zvuk budilnika, ili kosilice, može da ošteti sluh. Srednji nivo buke utiče na sluh kada izloženost njemu traje duži vremenski period ...."

Kao dobar primjer negativnog uticaja buke na mještane koji imaju stambene objekte uz hidroenergetski objekat, ovim putem navodimo primjer MHE "Kačuni." Naime, strojara MHE "Kačuni" je napravljena oko 20 tak metara od obiteljske kuće Salke Hodžića. Snaga ovog postrojenja je 0,550 MW, koja je dovoljna da zbog svoje blizine učini život gosp. Hodžića nepodnošljivim. Kako je on prenio članovima ovog Udruženja: "kada legnem u krevet da probam zaspati, pored strašne buke, ne mogu zaspati ni od potresanja. Moj krevet se pomjera od silne buke .... Kada je puštena u rad tražio sam da dođe inspekcija i izvrši mjerenje buke. Oni dodu izmjere buku kod njega (investitora), a kod mene niko nije dolazio. Ta opservacija je bila i na sudu. To je isto da vam u kući usisivač radi non stop ... uslijed gradnje te centrale popucao mi je kćuća, a štetu mi niko nije namirio, ..."

Uzmite ovaj primjer MHE "Kačuni" i razmotrite ga sa aspekta kapacitet snage HE "Kovanići" (cc 12,2 MW) i blizine od prvog stambenog objekta-100 metara.

Dobili smo također, ponovo neadekvatan odgovor i na ovaj komentar. Drugim riječima, konsultanta a ni podnosioca zahtjeva **jednostavno ne interesuju štetni uticaji buke na stanovništvo** koje će biti konstantno tokom izgradnje HE "Kovanići", a zatim tokom rada iste.

eventualnog prekoračenja zakonski dopuštenih razina buke u skladu sa Zakonom o zaštiti od buke („Službene novine Federacije BiH“, broj 110/12). U fazi rada također je predloženo godišnje praćenje nivo buke u dB(A) i Leq dB(A) od strane inspekcije koja je ovlaštena za mjerenje buke, korištenjem standardne opreme, u najbližoj zoni stanovanja, radi utvrđivanja eventualnog prekoračenja zakonski dopuštenih razina buke u skladu sa Zakonom o zaštiti od buke („Službene novine Federacije BiH“, broj 110/12).

U poglavlju 5.2. Plan provođenja mjera zaštite okoliša, Komponenta pod utjecajem buke i vibracije, faza rada, radi dosljednost konsultant je izvršio dopunu mjerenjima: U svrhu osiguranja poštivanja dozvoljenih nivoa dnevne i noćne buke (nivo vanjske buke ne smije preći 50 dB daniju, odnosno 40 dB u toku noći kod najbližih receptoraj), nakon izgradnje hidroelektrane i puštanja u rad, potrebno je izvršiti kontrolna mjerenja kod najbližih stambenih objekata, kako bi se eventualno poduzele dodatne mjere za zaštitu od buke.

ključnim lokacijama i ukoliko se očekuje pojava prekomjernog nivoa buke, biće potrebno poduzeti aktivnosti za njeno smanjenje.

Tabela 1. Tipične razine emisije buke građevinske opreme

Tip građevinske opreme	Nivo buke (na 10 m) Laeq dB	Snaga (kW)
Kamioni	92	-
Hidraulički čekić na rotokopču	88	67
Mini bager sa hidrauličnim čekićem - čekić (ručni pneumatski)	83	-
Čekić (ručni pneumatski)	82-86	-
Kompresor za ručni pneumatski čekić	65	-
Bager na kovačima	73	112
Bager gusjeničar	74	27
Buldožer	77-82	68-104
Buldožer	81-86	134-250
Zglobni damper	81	187-194
Trakasti transporter	80	172
Cestovni valjak	80	95
Vibracijski valjak	67-84	12-98
Astifalar	75-84	78-112
Pokretni kran	76	315
Pokretna dizalica (u praznom hodju)	66	315
Električna pumpa za vodu	68	15

Ozrom da su glavni izvori buke u fazi pripreme izgradnje i gradnja mašine i vozila koja se koriste na lokaciji, njihov broj, kao i trajanje emisije buke, ovisit će o trenutnim aktivnostima na terenu. Međutim, utjecaji je vrlo ograničen kako vremenski tako i prostorno. Radovi su predviđeni isključivo u toku navedenog razdoblja, u dvije smjene, stoga neće biti značajnog utjecaja, odnosno imisije i smetnji na lokalno stanovništvo. Riječ je o privremenom, vremenski ograničenom utjecaju koji neće uznemiriti lokalno stanovništvo.

Utjecaji tokom korištenja

U toku rada hidroelektrane buka uglavnom dolazi od prelijeva/disipatora energije, koji će povremeno biti u funkciji. U današnje vrijeme buka unutar strojarne se može smanjiti do nivoa da izvan nje bude skoro neprimjetna. Oprema u strojarri će biti u skladu sa savremenim dostignućima i zadovoljiti tehničke standarde i zahtjeve lokalnog i EU zakonodavstva o nivou vanjske buke. Nivo vanjske buke ne smije preći 50 dB daniju, odnosno 40 dB u toku noći kod najbližih receptora. U tu svrhu, nakon izgradnje hidroelektrane, potrebno je vršiti kontrolna mjerenja kod najbližih stambenih objekata, kako bi se eventualno poduzele dodatne mjere za zaštitu od buke. Utjecaji buke od prelijeva na najbliže receptore (stambeni objekti na udaljenosti od 100-200 m) će se kontinuirano pratiti.

	<p>Jednako neadekvatne odgovore smo dobili i na naše druge dostavljene komentare (5., 6., 7. i 8.), a koje iz predostrožnosti ponovo ponavljamo:</p> <p>5.) Komentar 5 i Primjedba V: Na str. 47. i 48. Studije se navodi da: "...je lokalno stanovništvo potvrdilo prisustvo vidre (Lutra lutra (Linnaeus,</p>	<p>Konsultant je prilikom pripreme Studije završio svoji zadatak i u Studiju prezentirao sve vrste faune uočene prilikom jednogodišnjih sezonskih istraživanja. U toku ovih istraživanja vidra nije viđena niti</p>	<p>Međutim, ne očekuje se značajan utjecaj buke s obzirom na ograničenu učestalost prolaska vode preko preliva i širokopojsani karakter buke od preliva.</p> <p>Širokopojsana buka je nenametljiva jer ne sadrži tonalne ili vremenske karakteristike koje mogu izdvojiti povećani nivo buke. Ne očekuju se značajniji nivoi buke iz ovog izvora, posebno uzevši u obzir činjenicu da su na predmetnoj lokaciji značajni izvori buke saobraćaj na magistralnom putu M17 i željeznički saobraćaj.</p> <p>Buka i zvučni efekti uzrokovani od strane dalekovoda se eventualno mogu pojaviti prilikom loših vremenskih uslova, dok su pri normalnim vremenskim uslovima ovi efekti minorni. Vibracije koje mogu nastati uslijed dinamičkog opterećenja vjetera na provodnike dalekovoda, mogu prouzrokovati i određeni nivo buke. Buka koja prati ovakvu vrstu objekata zadovoljava i bit će u skladu sa vrijednostima iz <i>Zakona o zaštiti od buke</i>⁴. Buka i zvučni efekti uzrokovani od strane dalekovoda imaju neznatan utjecaj na stanovništvo i živi svijet koji živi u njegovoj blizini.</p> <p>Nadalje na str. 152. u poglavlju 5.2. Plan provođenja mjera zaštite okoliša je navedeno sljedeće</p> <table border="1" data-bbox="454 1366 917 1953"> <thead> <tr> <th data-bbox="885 1366 917 1646">Faza rada</th> <th data-bbox="885 1646 917 1953">Zanimativ</th> <th data-bbox="454 1366 885 1953">U svrhu osiguranja postizanja dozvoljenih nivoa dnevnih i noćne buke (nivo vanjske buke ne smije preći 50 dB danju, odnosno 40 dB u toku noći kod najbližih receptoru), nakon izgradnje hidroelektrane i postavljanja u rad, potrebno je izvršiti kontrolna mjerenja kod najbližih stambenih objekata, kako bi se eventualno poduzete dodatne mjere za zaštitu od buke.</th> </tr> </thead> <tbody> <tr> <td data-bbox="821 1366 885 1646">Pojava emisije buke od preliva/ disipatora energije</td> <td data-bbox="821 1646 885 1953">Zanimativ</td> <td data-bbox="454 1366 821 1953">Potrebno je stalno tehničko održavanje i kontrola opreme, u skladu s intermim aktima. Pravilan odabir masinske opreme hidroelektrane, akustična izolacija i redovno mjerenje stanja vibracija i buke u prostorijama HE. Ne očekuje se da će stanovništvo na projektnoj lokaciji biti izloženo povećanom nivou buke u fazi rada HE Konavli. Prema tehničkim standardima opreme, buka koju pravi agregat na udaljenosti 1 m od agregata, ne smije biti veća od 80 dB. U toku remonta, radnici trebaju obavezno koristiti zaštitna sredstva od buke. Prema idejnom projektu revalorizacija opreme je predviđena nakon 25 godina eksploatacije.</td> </tr> </tbody> </table> <p>Kako bi se potvrdila prisutnost vidre u vodotoku i njegovim obalama nužno je da pri osvjedočenju prisustva bude prisutan stručnjak/biolog čija je uža specijalnost mamalogija. Moguće osvjedočenje prisustva vidre jeste i jasna fotografija koja stručnjaku pruža jasne dokaze za preciznu identifikaciju.</p>	Faza rada	Zanimativ	U svrhu osiguranja postizanja dozvoljenih nivoa dnevnih i noćne buke (nivo vanjske buke ne smije preći 50 dB danju, odnosno 40 dB u toku noći kod najbližih receptoru), nakon izgradnje hidroelektrane i postavljanja u rad, potrebno je izvršiti kontrolna mjerenja kod najbližih stambenih objekata, kako bi se eventualno poduzete dodatne mjere za zaštitu od buke.	Pojava emisije buke od preliva/ disipatora energije	Zanimativ	Potrebno je stalno tehničko održavanje i kontrola opreme, u skladu s intermim aktima. Pravilan odabir masinske opreme hidroelektrane, akustična izolacija i redovno mjerenje stanja vibracija i buke u prostorijama HE. Ne očekuje se da će stanovništvo na projektnoj lokaciji biti izloženo povećanom nivou buke u fazi rada HE Konavli. Prema tehničkim standardima opreme, buka koju pravi agregat na udaljenosti 1 m od agregata, ne smije biti veća od 80 dB. U toku remonta, radnici trebaju obavezno koristiti zaštitna sredstva od buke. Prema idejnom projektu revalorizacija opreme je predviđena nakon 25 godina eksploatacije.
Faza rada	Zanimativ	U svrhu osiguranja postizanja dozvoljenih nivoa dnevnih i noćne buke (nivo vanjske buke ne smije preći 50 dB danju, odnosno 40 dB u toku noći kod najbližih receptoru), nakon izgradnje hidroelektrane i postavljanja u rad, potrebno je izvršiti kontrolna mjerenja kod najbližih stambenih objekata, kako bi se eventualno poduzete dodatne mjere za zaštitu od buke.							
Pojava emisije buke od preliva/ disipatora energije	Zanimativ	Potrebno je stalno tehničko održavanje i kontrola opreme, u skladu s intermim aktima. Pravilan odabir masinske opreme hidroelektrane, akustična izolacija i redovno mjerenje stanja vibracija i buke u prostorijama HE. Ne očekuje se da će stanovništvo na projektnoj lokaciji biti izloženo povećanom nivou buke u fazi rada HE Konavli. Prema tehničkim standardima opreme, buka koju pravi agregat na udaljenosti 1 m od agregata, ne smije biti veća od 80 dB. U toku remonta, radnici trebaju obavezno koristiti zaštitna sredstva od buke. Prema idejnom projektu revalorizacija opreme je predviđena nakon 25 godina eksploatacije.							

⁴ „Službene novine Federacije BiH“, broj 110/12

<p>1758). . . . . Vrijedi napomenuti da tokom istraživanja nije uočena vidra, niti nijeni tragovi u obale. Jedina informacija o vidri koju je istraživački tim dobio jeste od strane lokalnog stanovništva uz napomenu da je zabuna sa drugim vrstama silenih gobarita moguća od strane neobučenog osoblja (npr. bizamac, dabari). Treba napomenuti da je otežavajuća okolnost prilikom istraživanja Bivara bila intenzivni radovi na regradnji koridora Vc u dijelu od naselja Nemila do naselja Kovančić koje je predstavljalo konstantan izvor buke (radne mašine, ljudi) koja je plasila i tjerala divljač, sa lokaliteta istraživanja“.</p> <p>Prema tome, konsultant prilikom pripreme Studije nije uspio dovršiti svoj zadatak te utvrditi da li ili ne na ovom području obitava vidra. Vidra je ugrožena vrsta u FBiH, prema crvenoj listi faune FBiH Knjiga 3. (http://e-priroda.fbih.ba/en/endangeredspecies/; http://www.fmot.gov.ba/upload/files/okolis/Crvena%20lista%20Faune%20FBiH.pdf).</p> <p>Važno je napomenuti da prema odredbama Bernske konvencije odnosno Konvencije o zaštiti evropskih divljih vrsta i prirodnih staništa ("Službeni glasnik Bosne i Hercegovine" – Međunarodni ugovori, broj 8/08) u čl. 3. iste se navodi da: " 1. [Svaka ugovorna stranka poduzet će korake, u skladu s odredbama ove Konvencije, u promicanju nacionalnih politika za zaštitu divlje flore, divlje faune i prirodnih staništa, s naglaskom na vrste kojima prijeti izumiranje i osjetljive vrste, posebno endemske, te ugrožena staništa. 2. Svaka ugovorna stranka obavezuje se obratiti pažnju na zaštitu divlje flore i faune u svojim planskim i razvojnim politikama i u mjerama protiv onečišćenja."</p>	<p>su zabilježeni tragovi koji bi mogli upućivati na njeno prisustvo na lokaciji HE Kovančić.</p> <p>Također, konsultant je transparentno u Studiji naveo i saznanja o lokalnog stanovništva, uz napomenu da lokalno stanovništvo nije stručno za identifikaciju vrsta, pogotovo što se radi o vrsti koja se lako od strane nestručnog osoblja može zamijeniti s drugim vrstama, što je jasno i navedeno u studiji.</p>	<p>Pored direktnih dokaza, općeprihvaćeni dokazi prisustva predstavljaju ostaci fecesa vidre (koji su vrlo jasno detektabilni) te ostataka hrane koju najčešće čine rbe, amfibi, grmizavci, sitni sisari i ptice.</p> <p>Sve navedene dokaze prikupljaju i analiziraju (potvrđuju) eksperti mamalozii. Tokom istraživanja projektom zahvaćenog područja nije utvrđen niti jedan od mogućih navedenih dokaza.</p> <p>Sukladno dostupnim dokumentima međunarodnog nivoa (Rey, E. (2016): Best practice guidelines for European Otter - Lutra lutra. Jardin des Planetes. Paris. France) najveću prijetnju po ovu vrstu u BiH čine: zagađenje, ilegalni odstrjel i destrukcija staništa. Kako je na projektom području u toku istražnih radova bilo evidentirano konstantno zagađenje r. Bosne, te destrukcija staništa izazvana izgradnjom koridora Vc i pristupnih puteva, izuzetno je malo vjerovatno da je ova vrsta prisutna na lokaciji.</p> <p>S obzirom da vidra ima stanište u čistim vodama, Bosna joj sigurno sa količnom zagađenja koju ona nosi u svom koritu, a koja se ispuštaju uzvodno prije Kovančića ne može biti prihvatljivo stanište za ovu životinjsku vrstu. Ona i ako je slučajno videna, uz dilemu da li je lokalno stanovništvo dobro izvršilo determinaciju vrste, mogla je biti jedino u potrazi za hranom, a nikako da joj je rjela Bosna stanište/nabitav/biotop.</p>
<p>6.) Komentar 6 i Primjedba VI:</p> <p>S obzirom da se radi o hidroenergetskom objektu sa akumulacijom, nakon izgradnje iste, kvalitet zraka će se značajno umanjiti, jer će strujanje zraka biti usporeno prvo zbog brane a zatim na površini akumulacije, gdje de se također i mikro klima izmijeniti te će područje postati vlažnije, a u ljetnim mjesecima je izgledna najezda komaraca, a koji su jedni od najvećih prenositelja bolesti u svijetu. Ponudeni odgovori konsultanta na ovaj isti komentar koji je Udruženje uputio tokom prethodne procjene nisu adekvatni. Primjera radi, na str. 82. Studije u odnosu na kvalitet zraka, navodi se sljedeće: "[n]a osnovu mjerenja, može se konstatovati da je kvalitet zraka na lokaciji buduće HE Kovančić kategorije III [prekomjerno zagađen zrak - područja u kojima su prekoračene granične vrijednosti barem za jednu zagađujuću supstancu]." Dak na str. 106. Studije se navodi sljedeće:</p>	<p>Konsultant je uzeo u obzir konstataciju zainteresirane strane. Navod izgradnje HE Kovančić, kvalitet zraka značajno umanjiti je subjektivna interpretacija pojedinih navoda iz Studije. Kod izgradnje akumulacionih HE, ima mogućih pozitivnih i negativnih. Izgradnja HE Kovančić može dovesti do promjene u vodenom toku, zbog stvaranje akumulacije i promjena protoka rijeke. Ove promjene indirektno vode ka promjeni odnosno povećanju temperature vode i lokalnu vlažnost vazduha, što može neznačajno (može i pozitivno jer je u hladnijem periodu temperatura vode toplija od okoline što dovodi do podizanja</p>	<p>U Dopuni Studije uticaja na okoliše na str 127 je navedeno sljedeće: "4.6 Utjecaj na kvalitetu zraka</p> <p>Utjecaji tokom građenja</p> <p>U toku faze izgradnje očekuje se lokalno pogoršanje kvaliteta zraka uslijed utjecaja izduvnih gasova iz kamiona i mehanizacije koja će biti angažirana na izgradnji HE Kovančić. Rad građevinske opreme rezultira emisijama od izduvnih gasova i fuge vrste prašine. Uslijed prisustva lebdjećih čestica (prašina) koja će se dizati sa gradilišta, zbog kretanja vozila i opreme na neasfaltiranim putevima ili otvorenim područjima (poljoprivredno zemljište, livade, itd.) moguće je narušavanje kvaliteta zraka. Također, uslijed iskopavanja zemlje, betoniranja, te prevoza i upotrebe građevinskih materijala može doći do povećanja koncentracije prašine u zraku. Prašina nastaje tokom građevinskih aktivnosti, najviše u sušnim periodima.</p> <p>Do pogoršanja kvaliteta zraka može doći u uslijed pojave lebdjećih čestica sa privremenih deponija.</p>

<p>"Uzimajući u obzir konfiguraciju terena i smjer vjetra, ne očekuje se značajan uticaj emisija na kvalitet zraka u projektnom području u fazi korištenja HE Kovanici. Trenutno stanje kvaliteta zraka na projektnoj lokaciji je već narušeno uslijed disperzije zagađujućih materija emitovanih iz visokih dimnjaka željezare u Zenici, Termoelektrane Kakanj, drugih industrijskih izvora kao i kućnih ložišta, kao što je opisano u poglavlju 3.5. Kvalitet zraka." Drugim riječima, konsultant konstatuje da se HE "Kovanici" planira graditi na području „prekomjerno zagađenog zraka“ gdje koridor vodotoka rijeke Bosne, predstavlja prirodni koridor strujanja zraka, ali bez obzira na tu okolnost, ne vidi problem u izgradnji HE objekta koji će ograditi i time smanjiti strujanje zraka iznad vodne površine-rijeke Bosne, s obzirom da je ionako narušena kvaliteta zraka uslijed disperzije zagađujućih materija emitovanih iz visokih dimnjaka željezare u Zenici, Termoelektrane Kakanj, drugih industrijskih izvora kao i kućnih ložišta. To znači, da investitor ne vidi problem u dodatnom narušavanju kvalitete već prekomjerno zagađenog zraka. Tj. vodi se pristupom: "dokrajči već narušeno!" a ne pristupom "minimiziraj ili zalijечи već ugroženo i oštećeno."</p>	<p>zrakal) utjecati na strujanje vazduha u neposrednoj blizini. Također stvaranjem akumulacije se povećava vlažnost zraka na tom području. Vlažan zrak za sebe veže čvrste čestice i obara ih na tlo. Međutim, ovi efekti koji nastaju uslijed izgradnje hidroenergetskog postrojenja su lokalizovani i ne utječu značajno na šire obrasce strujanja zraka. Još je bitno naglasiti da Hidroelektrane nemaju emisije u zrak, te kao obnovljivi izvor energije direktno smanjuju potrebu za proizvodnjom električne energije iz fosilnih goriva. Smanjenje sagorijevanja fosilnih goriva dovodi do manjeg ispuštanja zagađujućih materija iz termoelektrane koje značajno doprinose zagađenju zraka. Ovim se može direktno poboljšati kvalitet zraka, posebno u područjima koja zavise od termoelektrana, što je slučaj sa dolinom rijeke Bosne.</p>	<p>Prema tome, prilikom izvođenja građevinskih radova neminovno će doći do narušavanja kvaliteta zraka na predmetnom području, no ti utjecaji su obično kratkotrajni i manjeg obima. Kvantifikacija ovih utjecaja zavisiće prvenstveno od dinamike radova, odnosno brojnosti neopodne mehanizacije i kamiona koji će biti angažirani na izgradnji HE Kovanici.</p> <p>Utjecaji tokom korištenja</p> <p>Uzimajući u obzir konfiguraciju terena i smjer vjetra, ne očekuje se značajan uticaj emisija na kvalitet zraka u projektnom području u fazi korištenja HE Kovanici. Trenutno stanje kvaliteta zraka na projektnoj lokaciji je već narušeno uslijed disperzije zagađujućih materija emitovanih iz visokih dimnjaka Željezare u Zenici, Termoelektrane Kakanj, drugih industrijskih izvora kao i kućnih ložišta², kao što je opisano u poglavlju 3.5. Kvalitet zraka. Broj vozila koja se kreću na projektnoj lokaciji tokom rada HE će biti zanemarni.</p> <p>Obzirom da će se prije punjenja akumulacije ukloniti vegetacija sa probalnog područja, ne očekuje se pojava neugodnih mirisa od truljenja vegetacije.</p> <p>Izgradnja HE Kovanici može dovesti do promjene u vodenom toku, zbog stvaranja akumulacije i promjena protoka rijeke. Ove promjene indirektno vode ka promjeni odnosno povećanju temperature vode i lokalnu vlažnost vazduha, što može neznatno (može i pozitivno jer je u hladnijem periodu temperatura vode toplija od okoline što dovodi do podizanja zrakal) utjecati na strujanje vazduha u neposrednoj blizini. Također, stvaranjem akumulacije se povećava vlažnost zraka na tom području. Vlažan zrak za sebe veže čvrste čestice i obara ih na tlo čime će se smanjiti postojrć zagađenjzraka na predvidenoj lokaciji Projekta. Međutim, ovi efekti koji nastaju uslijed izgradnje hidroenergetskog postrojenja su lokalizovani i ne utječu značajno na šire obrasce strujanja zraka.</p> <p>Još je bitno naglasiti da hidroelektrane nemaju emisije u zrak, te kao obnovljivi izvor energije direktno smanjuju potrebu za proizvodnjom električne energije iz fosilnih goriva,</p> <p>Gledano u cjelini, ne očekuju se značajni utjecaji niti tokom gradnje, niti tokom rada postrojenja, a ukoliko se pojave, biće prostorno i vremenski ograničeni. S druge strane, proizvodnja električne energije korištenjem snage vode doprinosi sprječavanju nastanka emisija koje bi bile posljedica drugih tehnologija za proizvodnju električne energije koje više zagađuju.</p> <p>4.7 Utjecaj na klimatske faktore</p> <p>Tokom faze gradjenja doći će do direktnih emisija stakleničkih gasova uslijed korištenja građevinske mehanizacije na gradilištu, te vozila u svrhu transporta materijala potrebnog za izgradnju, kao i</p>
---	--	---

² Univerzitet u Zenici - Institut „Kemal Kapetanović“ u Zenici. (2022.). *Informacija o postignutim efektinim ciljevima i mjerama za poboljšanje i zaštitu kvaliteta zraka po sektorima i lokalnim zajednicama na području ZDK – Neart. Zenica.*

		<p>do indirektnih emisija uzrokovanih proizvodnjom potrebnog materijala. Međutim, radi se o utjecaju koji je privremen, minimalan i prestaje pri završetku planiranih radova pa se stoga ove emisije smatraju beznačajnim.</p> <p>Faza korištenja. Puštanjem u rad hidroelektrane doći će do izmjene vodnog tijela u smislu formiranja akumulacije uzvodno od brane u dužini od 3,5 km. Postojanje akumulacija se obično vezuje za promjene u mikroklimi prostora uzrokovane potapanjem velikih površina zemljišta i konsekventno formiranjem jezera. U takvim se situacijama mogu očekivati promjene u mikroklimi, naročito u pogledu povećane vlažnosti zraka uzrokovane evaporacijom velike vodene površine. Međutim, u slučaju akumulacije HE Kovančići nije riječ o jezerskom tipu akumulacije nego se radi o formiranju manjeg uspora vode, te podizanja nivoa vodostaja najvećim dijelom unutar postojećeg korita rijeke Bosne. Naime, površina akumulacije za instalirani protokaj iznosi $34 \times 10^4 \text{ m}^2$, dok površina vodnog lica u prirodnom stanju na istoj razmatranoj dionici iznosi oko $25 \times 10^4 \text{ m}^2$, što predstavlja povećanje od 36%. Zbog toga se ne očekuje pojava intenzivnije evaporacije tokom toplijeg dijela godine, niti bitnijih promjena u temperaturi, odnosno neće se formirati lokalna klima kao posljedica realizacije ovog projekta. Obzirom da je HE Kovančići projekt iz oblasti obnovljivih izvora energije, to će tokom faze korištenja hidroelektrane doći do pozitivnih utjecaja na okoliš i klimu korištenjem obnovljivog energetskog izvora.</p> <p>Prema citiranom u slučaju akumulacije HE Kovančići nije riječ o jezerskom tipu akumulacije nego se radi o formiranju manjeg uspora vode, te podizanja nivoa vodostaja najvećim dijelom unutar postojećeg korita rijeke Bosne. Vezano za emisije u zrak u fazi eksploatacije odnosno uticaj tokom korištenja je navedeno da hidroelektrane nemaju emisije u zrak, te kao obnovljivi izvori energije direktno smanjuju potrebu za proizvodnjom električne energije iz fosilnih goriva</p> <p>Konstatacija Udruga Aarthus centra u BiH: „U skladu sa gore navedenim, odnosno citiranim, jasno je da je konsultant svjestan, da se HE Kovančići nastoji graditi na erozionom području, sa mogućim budućim poplavama, poput onih iz 2014. godine, ali bez obzira na to, smatra da mjere sanacije poput zasadijanja rastinjem i pomoćne brane, će biti dovoljne da spriječe nesreće većih razmjera u slučaju poplava ili zemljotresa. Iz ove konstatacije se može vidjeti nivo neozbiljnosti i nebrige prema vrlo vjerovatnoj mogućnosti ugrožavanja ljudskih života u slučaju poplave ili erozije tla. Graditi objekt veličine i kapaciteta poput HE „Kovančić“ na erozionom tlu koje ima historijat tendencije plavljenja, posve je neozbiljno.“</p>
<p>7.) Komentar 7 i Primjedba VII: Na str. 73. i 75. Studije se navodi sljedeće: "Ako se posmatra samo neposredni siliv akumulacije, veličine $F = 138 \text{ km}^2$, u kome su u prošlosti registrirane ekscesne pojave produkcije i transporta nanosa (poplave iz 2014. godine), slike zatrpanih stambenih objekata su veoma upođoravajuće i jačno ukazuju na potencijalne prijetnje pojavi vrlo velikih produkcija nanosa kao i njihovog transporta u rijeku Bosnu...Dobiveni rezultat za produkciju i pronos nanosa u neposrednom silivu akumulacije HE Kovančići jeđe upođoravajući, što ukazuje na eroziono područje, kada su u pitanju silivni Starinskog i potoka Bistričak, gdje su izražena žarišta erozije i onog najvišeg stepena erozivnosti. Stoga se moraju primijeniti mjere sanacije siliva u smislu</p>	<p>HE Kovančić se ne planira graditi na erozionom području već erozivno područje postoji na vodotoku koji se ulijeva u rijeku Bosnu i na koji izgradnja HE Kovančići nema negativan utjecaj s obzirom da se HE nalazi nižeodno.</p> <p>U Studiji je navedeno da se tokom izgradnje HE Kovančići mora projektirati i izvesti sanacija klizišta u silivu Starinskog potoka, koja je glavni uzročnik ekscesne pojave erozije u njegovom silivu. HE Kovančići na koji način ne može pogoršati tu situaciju već je samo poboljšati.</p>	

	<p>zasadiivanja rastiñjem površina zahvaćenih erozijom, uz provođenje i drugih proterozionih mjera. Pored toga, neophodno je izgradnja brana na osjetljivim vodotocima, te izvođenje i drugih potrebnih radova, u cilju sanacije lokacija sa izraženim ožiljcima erozije.</p> <p>U skladu sa gore navedenim, odnosno citiranim, jasno je da je konsultant svjestan, da se HE Kovančić nastoji graditi na erozionom području, sa mogućim budućim poplavama, poput onih iz 2014. godine, ali bez obzira na to, smatra da mjere sanacije poput zasadiivanja rastiñjem i pomoćne brane, će biti dovoljne da spriječe nesreće većih razmjera u slučaju poplava ili zemljotresa. Iz ove konstatacije se može vidjeti nivo neozbiljnosti i nebrige prema vrlo vjerovatnoj mogućnosti ugrožavanja ljudskih života u slučaju poplave ili erozije tla. Graditi objekat veličine i kapaciteta poput HE „Kovančić“ na erozivnom tlu koje ima historijat tendencije plavljenja, posve je neozbiljno.</p>
<p>U Studiji je također navedeno da se nanos koji nastaje u sliву Starinskog i potoka Bistričak, može transportovati u rijeku Bosnu, te ukoliko dođe u područje akumulacije, isti će se uklanjati. Na strani 149. Studije, navedena je sljedeća mjera ublažavanja uticaja taloženja nanosa u području akumulacije HE Kovančić:</p> <p><i>„Idejnim projektom je planirana izgradnja praga za vučeni nanos, uzvodno od brane, na kojem će se zadržavati nanos (uglavnom vučeni) koji dospjeva u akumulaciju.</i></p> <p><i>Povremeno treba vršiti “ispiranje” nakupljenog suspendiranog nanosa iz akumulacije, i to za vrijeme velikih proticajis s obzirom da će zamućenost vode tada biti svakako povećana, te se ne očekuje značajan negativan utjecaj.</i></p> <p><i>Povremeno bogerisati-čistiti zasute dijelove akumulacije za vrijeme malih voda.</i></p> <p><i>Uklonjenim nanosom iz akumulacije upravljati će se u skladu sa zahtjevima nadležnog organa i neće se ispuštati u rijeku. Nanos odvoziti na najbliže uređeno odlagalište ili zbrinuti na drugi odgovarajući način.“</i></p>	<p>Komentar:</p> <p>HE Kovančić ne planira graditi na erozivnom području već erozivno područje postoji na vodotoku koji se ulijeva u rijeku Bosnu i na koji izgradnja HE Kovančić nema negativan utjecaj s obzirom da se HE nalazi nizvodno“.</p> <p>Erozivno područje, kao što je navedeno u Studiji, se nalazi u sliву planirane akumulacije HE Kovančić, odnosno uzvodno od akumulacije, konkretno u sliву Starinskog i potoka Bistričak. Erozijskog područja (sliву Starinskog i potoka Bistričak) je prisutna neovisno od izgradnje HE Kovančić.</p> <p>U Studiji na str. 89 je navedeno sljedeće: „U koritu Starinskog potoka, nakon poplava iz 2014. god., izvršena je banacija korita izgradnjom pregrada, za prihvati nanosa odnožno regulaciju pada. S tim u vezi, može se očekivati šmanjenje potencijalne mogućnosti transporta većih količina vučenog nanosa u budućosti“.</p> <p>U Studiji na str. 89 je navedeno također i sljedeće: „Stoga se moraju primijeniti mjere sanacije sliва u smislu zasadiivanja rastiñjem površina zahvaćenih erozijom, uz provođenje i drugih proterozionih mjera. Pored toga neophodna je izgradnja brana na osjetljivim vodotocima, te izvođenje i drugih potrebnih radova, u cilju banacije lokacija izraženim ožiljcima erozije. U okviru Glavnog projekta potrebno je uraditi i projekat antišifone zaštite, kojim će se definirati vrsta i obim drugih radova za šmanjenje odnožno šmanjenje erozije“.</p> <p>Dakle, niz je mjera koje se trebaju planirati i realizovati za smanjenje erozije, i to ne u koritu rijeke Bosne i na planiranoj lokaciji izgradnje HE Kovančić, nego u koritima navedenih uzvodnih pritoka rijeke Bosne u kojima je evidentirana erozija. Mjere će se dalje precizirati u toku izrade Glavnog projekta.</p>

		<p><i>Komentar:</i></p> <p>Nesreće većih razmjera u smislu EU pravne stečevine su Sevesso postrojenja koja skladište opasne supstance (Pravilnik o pogonima, postrojenjima i skladištima u kojima su prisutne opasne supstance koje mogu dovesti do nesreća većih razmjera ("Službene novine Federacije BiH", broji 51/21 i 96/22).</p> <p>Rizici, nesreće i katastrofe vezano za obnovljive izvore podrazumijevaju <u>prirodne/elementarne nepogode</u> i opisane su na strani 64. i 65. dokumenta <u>Smiernice za izradu fizičke SPUO/SPUŽS u FBiH i RS u skladu sa Direktivom.</u></p>
<p>8.) Komentar 8 i Primjedba VIII: Na str. 107. Studije se navodi slijede: "Izbližom da je HE Kovanici a iz oblasti obnovljivih izvora energije, to će tokom faze korištenja hidroelektrane doći do pozitivnih utjecaja na okoliš i klimu korištenjem obnovljivog energetskog izvora, a koji se ogleda u izbjegnute emisijama (procjena je preko 40.000 tCO₂/god.) stakleničkih gasova koji nastaju kao posljedica drugih tehnologija za proizvodnju elektrčne energije (termoelektrane), a koji su svakako bitan faktor klimatskih promjena ..... Puštanjem u rad hidroelektrane doći će do izmjene vodnog tijela u smislu formiranja akumulacije uzvodno od brane u dužini od 3,6 km. Postojanje akumulacije se obično veštaje da promjene u mikroklimi proektora uzrokovane potapanjem velikih površina zemljišta i konsekvntno formiranjem jezera. U takvim se situacijama mogu očekivati promjene u mikroklimi, naročito u pogledu povećane vlažnosti zraka uzrokovane evaporacijom velike vodene površine. Međutim, u slučaju akumulacije HE Kovanici nije riječ o jezerskom tipu akumulacije nego se radi o formiranju manjeg ušpora vode, te podizanja nivoa vodostaja najvećim dijelom unutar postojećeg korita rijeke Bosne." Tačno je da HE predstavljaju objekte koji se svrstavaju u obnovljiv vid energije. Međutim, taj „obnovljiv“ aspekt se veže za činjenicu da „dok voda ti, rijeka teče, rotor elektromotora u strojaru HE se može okretati i generisati električnu energiju.“ Drugim riječima, voda ti, mehaničko kretanje vode je „obnovljiv izvor“ za razliku od npr. kretanja pare u TE koje nastaje spaljivanjem fosilnih goriva, koji za posljedicu imaju ispuštanje CO₂ u atmosferu i kreiranje posljedice- klimatske promjene. Međutim, HE za razliku od „globalne klimatske promjene“ prije svega kreiraju promjene mikroklimne, a kako i sam konsultant navodi u Studiji. Drugim riječima, HE imaju direktan negativan uticaj na lokalnu klimu, floru i faunu, svakako ne isti kao objekti koji koriste fosilna goriva, ali opet značajan i često poguban, pogotovo za ihtiofaunu.</p>	<p>Konsultant je razmotrio konstataciju zainteresirane strane. Zainteresirana strana je opisala svoje viđenje i tumaćenje obnovljivih izvora.</p>	<p>Svaki energetski objekat, pa tako i hidroelektrana, ima negativne utjecaje na okoliš, te je zadatak Studije uticaja na okoliš da ih identifikuje, ocijeni njihov značaj, te za iste predloži odgovarajuće mjere sprječavanja i ublažavanja uticaja na okoliš.</p> <p>Na osnovu izvršenih istraživanja i analiza, izrađivač Studije je utvrdio, te se slaže sa Udrženjem Aarhus centar, da postoje direktni negativni uticaji na pojedine komponente okoliša, te je izvršio ogjenu utvrđenih uticaja na osnovu višekriterijske analize, predložio mjere sprječavanja i ublažavanja uticaja tokom izgradnje i rada HE, kao i mjere monitoringa uticaja, uvažavajući relevantne standarde i propise. Na osnovu sveobuhvatne i detaljne analize uticaja, predloženih mjera, te procijenjenih rezidualnih uticaja nakon primjene predloženih mjera, stručni tim izrađivača Studije je zaključio da projekat neće izazvati znatno zagađivanje okoliša ni u znatnoj mjeri ugroziti okoliš.</p> <p>Detaljniju analizu, procjenu i zaključke vezano za navedeno, se mogu pročitati u slijedećim poglavljima Studije uticaja na okoliš za HE Kovanici:</p> <ul style="list-style-type: none"> • 4. Opis mogućih značajnih utjecaja projekta na okoliš – str. 115, • 5.2. Plan provođenja mjera zaštite okoliša – str. 139, • 5.3. Program praćenja stanja okoliša, str. 155. • 5.4. Prijedlog ocjene prihvatljivosti projekta za okoliš – str. 160.

	<p>A uvidom u sam tekst Dopunjene Studije, vidimo da ista <u>faktski nije dopunjena</u> sa aspekta uvažavanja komentara zainteresovane javnosti, poput ovog Udruženja. Štaviše, iz upućenih odgovora na komentare ovog Udruženja-Prilog 12, jasno je da konsultanta i podnosioca zahtjeva prosto ne interesuje ni mišljenje zainteresovane javnosti niti zakonski okvir koje ne ide u prilog realizaciji ovog projekta. Iz tog razloga, ponovo ističemo da se protivimo odobravanju i ove tzv. Dopunjene Studije uticaja na okoliš za projekat izgradnje HE "Kovanići" na rijeci Bosni.</p>		<p>Prema Član 79. (Odobrovanje Studije) Zakona o zaštiti okoliša („Službene novine Federacije BiH“, broj 15/21) pod (2) Studija neće biti odobrena ukoliko:</p> <ol style="list-style-type: none"> se utvrdi da bi projekt mogao izazvati znatno zagađivanje okoliša ili u znatnoj mjeri ugroziti okoliš, projekt nije u skladu sa Federalnom strategijom zaštite okoliša i Akcionim planom zaštite okoliša i projekt nije u skladu sa međunarodnim obavezama države po pitanju zaštite okoliša. <p>Rješenjem broji: UPI 05/1-02-19-4-11/24 je imenovano Stručno povjerenstvo u sastavu: Mirela Isaković, mr. tehničkih nauka (Oblast: tehničke nauke), Vedran Stuhli, dr. tehničkih nauka iz područja ekološkog inženjerstva i zaštite okoline (Oblast: zaštita okoliša i prirode), Elma Kulđija, dipl.inž.građ. (Oblast: vode), Amer Husremović, dipl.inž. hidrotehniku (Oblast: hidrotehnika / okolišno upravljanje vodama) i Sanel Ridanović, dr.sc. iz oblasti biologije.</p> <p>Članovi Stručnog povjerenstva su dostavili komentare na Studiju uticaja na okoliš. Nakon dostavljene Dopune Studije uticaja na okoliš navedenih pet članova Stručnog povjerenstvo je dostavilo svoje izvještaje kojima prihvataju Dopunjenu studiju uticaja na okoliš, i čime je postupak ocjene SUD završen, na način da se predmetna dopunjena SUD prihvata i smatra odobrenom.</p> <p>Na osnovu navedenog može se zaključiti da:</p> <ol style="list-style-type: none"> projekt neće izazvati znatno zagađivanje okoliša ili u znatnoj mjeri ugroziti okoliš, projekt nije u suprotnosti sa Federalnom strategijom zaštite okoliša i Akcionim planom zaštite okoliša i projekt nije u suprotnosti sa međunarodnim obavezama države po pitanju zaštite okoliša. <p>Ostala zainteresirana javnost je imala uvid u Dopunjenu Studiju uticaja na okoliš te nije dostavila komentare u predviđenom roku uključujući Grad Zenica, Agencija za vodno područje rijeke Save i Mreža Aarhus centara za Zelenu agendu zaštitu okoliša – Udruženje „Eko Forum“ Zenica.</p>
--	---	--	---